

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਕਦਮ

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਧਦੇ ਕਦਮ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਥੱਲੇ ਜਿਹੜੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕਿਤਾਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਥੱਲੇ ਮੰਚ ਰੰਗ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਨਾਟਕ 'ਤਰਕਾਲਾ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਲਾ ਮੰਚ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਦੇਵੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਨਾਟਕ ਕੰਜੂਸ ਦਾ ਸਫਲ ਮੰਚਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਹਾਲੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਣ ਕਰੋ' ਅਤੇ 'ਮੁਨਸ਼ੀ ਖਾਨ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਨਾਟਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਰੂਹ ਪਕੜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਉਹ ਖੂਬੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਟਕ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸਮਕਾਲੀ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਰਾਏ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੇਂਡੂ ਨਾਟਕ 'ਤੇ ਪਕੜ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੇਂਡੂ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਯੋਗ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਦਿੱਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਹੋਰ ਜੁਬਾਨਾਂ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਾਲੀ ਜੁਬਾਨ ਦਾ ਹੋਰ ਜੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਜੈਕਟ 'ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਸਰਦੀਏ' 'ਚ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੱਧੂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦੀ

ਪਕੜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਦੀ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕਰ ਸਕੇ।

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਉਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕੜਿਆ ਹੈ। ਸੁਭੱਦਰਾ, ਲਿੱਲੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤੇ ਸੋਸਲ ਸਰਕਲ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਸੁਭੱਦਰਾ ਨਾਟਕ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਭੱਦਰਾ ਦੀ ਸੱਸ ਕੌੜੀ ਬੜੇ ਕੌੜੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਹੁਰਾ ਮੁਕੰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਾਊ ਬੰਦਾ

free. As they say "we leave your drink of butter milk, you just spare us your dogs."

Kauri: Go away! We haven't caught hold of you. Don't keep cawing here. Go and find another husband for her. Then this queen of flowers can I've in luxury.

ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਦਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਕ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਬਣਾ ਕੇ ਚੋਣਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਛਪਵਾਉਣ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਨਾਟਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ 'ਚ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਟਸ਼ਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮੰਚ ਰੰਗ ਮੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

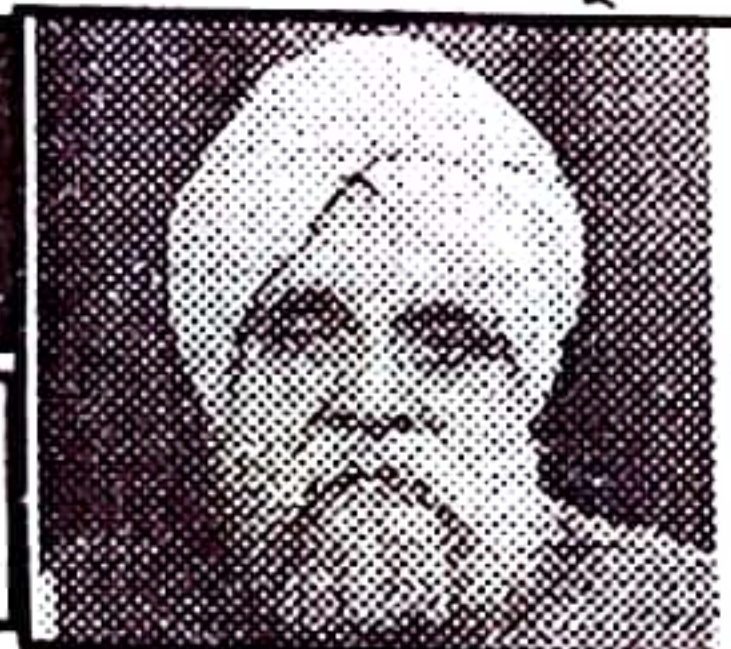
ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਜਤਿੰਦਰ ਦੀ ਕਣਕ ਦੀ ਬੱਲੀ ਦੀ ਤਾਬਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਇਹ ਤਾਂ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਐਕਟਰਸ ਹੈ, ਇਨ੍ਹੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।' ਇਹ ਗੱਲ 1972 ਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੀਹ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਤਿੰਦਰ ਨੇ 'ਤਰਕਾਲਾ' ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅੱਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਾਂਘੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਟਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰ ਇਹਦੇ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਦੇਵੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਨਾਟਕ 'ਕੰਜੂਸ' ਦਾ ਖੇਡੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਨਾਟਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਮੈਲੀਅਰ ਦਾ ਇਕ ਕਾਮੇਡੀ ਨਾਟਕ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਟਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਥੀਏਟਰ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੁਹਾਲੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 'ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਣ ਕਰੋ' ਅਤੇ 'ਮੁਨਸ਼ੀ ਖਾਨ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਨਵੇਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਟਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਇਕ ਮੁਬਾਰਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਨਾਟਕ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾ ਮਦੀਹਾ ਗੌਹਰ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਖਾਨ ਜਿਹੜਾ ਮਰਹੂਮ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਵਿਕ ਸਕੈਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਹੈ। ਸੁਲੇਮਾਨ ਭੱਟ ਨੇ ਇਹ ਨਾਟਕ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਸਵਿੰਦਰ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਜੂ, ਹਨੀ ਸਾਗਰ, ਹਰੀਸ਼, ਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਕੰਚਨ ਨੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਨ ਪਾਈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਦਮ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਕਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਮੁਕੰਦਾ ਸ਼ਾਹ: ਕਾਕਾ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਉ, ਇਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਏ।

ਕੌੜੀ: ਪਾਗਲ ਹੋਊ ਇਹ, ਇਹਦੀ ਭੈਣ, ਇਸਦੀ ਮਾਂ, ਇਹ ਦਾ ਪਿਉ, ਮੈਂ ਧਗਾਏ ਪਾਗਲ!

ਪਰਮਾ ਨੰਦ: ਹੱਛਾ ਮਾਸੀ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਾਗਲ ਸਹੀ, ਸਾਡੀ ਖਲਾਸੀ ਕਰ ਤੂੰ। ਤੇਰੀ ਛਾਹ ਛੱਡੀ, ਤੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁਡਾ।

ਕੌੜੀ: ਜਾਹ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਏਥੇ ਕੈਂ ਕੈਂ ਨਾ ਕਰ ਬਹੁਤਾ। ਜਾਂ ਲੱਭਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਸਮ ਹੋਰ, ਫੇਰ ਆਰਾਮ 'ਚ ਰਹੁ ਇਹ ਫੁਲਾਂ ਗਣੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਇਹਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

Mukand Shah: My boy, give up anger. Don't listen to Kauri. She's mad.

Kauri: Mad? Not me. He's mad. His sister is mad! His father is mad! His mother is mad!

Parma Nand: All right, aunt. All of us may be mad. But you just set us

ਵਲੋਂ ਜੈਵੰਤ ਦਲਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕ ਤਰਕਾਲਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਇਹ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਵੀਂ ਸਰਾਹਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਠ, ਉਸ ਦੇ ਥੀਏਟਰੀਕਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ, ਅਦਾਕਾਰੀ, ਮੰਚ ਸਜਾ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਸਤੂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤਰਕਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋੜੇ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋੜ ਰੰਗਕਰਮੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਫਲ ਅਦਾਕਾਰ ਜੇ.ਐਸ.ਜੱਸ ਨੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਤਰਕਾਲਾਂ ਨਾਟਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੂਬੀ ਥੀਏਟਰੀਕਲ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਸੀ।

ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਥੀਏਟਰ ਨਾਲ ਇਕ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਅਤੇ ਜੱਸ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਕੇ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ